

Právo na spravedlivý trestní proces

JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.

Trestní právo procesní

- ▶ Soubor právních norem, které upravují trestní řízení
- ▶ Odvětví práva, které chrání zájmy společnosti a ústavní zřízení ČR, práva a oprávněné zájmy osob před trestnými činy tím, že **upravuje procesní postup orgánů činných v trestním řízení (OČTŘ)** při zjišťování TČ, rozhodování o nich, při výkonu rozhodnutí a při předcházení a zamezování trestné činnosti.
- ▶ Jeho prostřednictvím se realizuje trestní právo hmotné
- ▶ **Trestněprávní × trestněprocesní vztah**
- ▶ Blízký vztah ke kriminalistice, kriminologii, forenzním vědám

Předmět trestního řízení

- ▶ Zjednodušeně řečeno - skutek
- ▶ V užším slova smyslu:
 - ▶ Zjistit skutek
 - ▶ Identifikovat jeho pachatele
 - ▶ Posoudit skutek z hlediska trestního práva hmotného
 - ▶ Uložit a vykonat sankci
 - ▶ Případně rozhodnout o tzv. odklonech z trestního řízení
- ▶ V širším slova smyslu dále:
 - ▶ Rozhodnout o soukromoprávním nároku poškozeného
 - ▶ Zjistit motiv, důvody, proč pachatel TČ spáchal

Prameny trestního práva procesního

- ▶ **Prameny ve smyslu materiálním** (historické důvody vzniku právní normy) a **formálním** (formy, v nichž normy TPP nacházejí svůj odraz)
- ▶ **Vnitrostátní:**
 - ▶ Ústava ČR (čl.4, 27, 28, 80, 81, 82, čl.90 až 96)
 - ▶ Listina základních práv a svobod (čl. 8, 37, 38, 40)
 - ▶ TŘ (zákon č.141/1961 Sb.)
 - ▶ ZSVM (zákon č. 218/2003 Sb.)
 - ▶ ZTOPO (zákon č. 418/2011 Sb.)
 - ▶ Zákon o mez. justiční spolupráci ve věcech trestních (zákon č. 104/2013 Sb.)
 - ▶ Zákon o obětech TČ (zákon č. 45/2013 Sb.)
 - ▶ Zákon o soudech a soudcích (zákon č. 6/2002 Sb.)
 - ▶ Amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky
 - ▶ Negativní nálezy ÚS
- ▶ **Mezinárodní smlouvy** (EÚoOLPaZS, MPoOaPP) a **prameny EU**

Analogie

- ▶ Používá se za předpokladu, že odpovídající ustanovení v zákoně chybí, **užití právní normy na případ, na který se nevztahuje, ale kterému se nejvíce podobá**
- ▶ × argumentum a simili/extenzivní výklad
- ▶ **Analogie legis** - užití právní normy v rámci téhož zákona
- ▶ **Analogie iuris** - užití právní normy z právního řádu jako celku, mimo rámec daného zákona
- ▶ Na rozdíl od TPH je v **TPP analogie obecně přípustná**.
Výjimky:
 - ▶ 1) rozšíření podmínek zásahu do ústavně zaručených práv (např. rozšiřování podmínek vazby, domovních prohlídek),
 - ▶ 2) existence taxativních podmínek pro uplatnění ustanovení (např. způsob rozhodnutí v opravném řízení)

Působnost TŘ

- ▶ Působnost - okruh společenských vztahů, na které se právní norma vztahuje a podmínky, za nichž se uplatní
- ▶ Věcná - řízení o všech TČ před OČTŘ
- ▶ Časová - procesní úkon se provádí podle zákona účinného v době, kdy je úkon prováděn. Výjimky v přechodných a závěrečných ustanoveních
- ▶ Osobní - všichni na území ČR včetně uprchlých osob (§ 302 TŘ), exempce (§ 10 TŘ)
- ▶ Místní - trestní řízení o TČ v ČR (lex fori)

Právo na spravedlivý proces

- ▶ Listina pojem spravedlivého procesu nezná (dovozujeme z čl. 8 odst. 2 Listiny a čl. 36 a násl. Listiny) - konstitucionalizace trestního procesu
- ▶ Právo na spravedlivý proces (čl. 6 Úmluvy)
- ▶ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech - čl. 14

Spravedlivý proces

- ▶ Uplatní se u FO i PO
- ▶ 2 pilíře:
 - ▶ **Právo na přístup k soudu** - nezávislost justice, zákaz omezení přístupu k soudu některým skupinám obyvatel
 - ▶ **Spravedlivé řízení**
 - ▶ Kontradiktornost - sporný proces, rozdělení procesních funkcí, právo stran vyjadřovat se k důkazům. Souvisí s rovností zbraní (prostředky *favor defensionis*)
 - ▶ Atributy
- ▶ ESLP hodnotí spravedlnost procesu jako celku

Spravedlivý proces

- ▶ (i) zda byl stěžovatel ve zvláště zranitelném postavení např. kvůli svému věku nebo duševnímu stavu;
- ▶ (ii) právní rámec upravující přípravné řízení a přípustnost důkazů v hlavním líčení, a zda byl dodržen; jestliže byl sporný důkaz z dokazování v hlavním líčení vyloučen, je krajně nepravděpodobné, že by bylo možné považovat řízení za nespravedlivé;
- ▶ (iii) zda měl stěžovatel možnost napadnout autenticitu důkazu a brojit proti jeho použití;
- ▶ (iv) pevnost důkazu, a zda okolnosti, za nichž byl pořízen, vyvolávají pochybnosti co do jeho spolehlivosti při zohlednění stupně a povahy užitého nátlaku;

Spravedlivý proces

- ▶ (v) pakliže byl důkaz opatřen nezákonně, zda zároveň došlo k porušení jiného Úmluvou zaručeného práva;
- ▶ (vi) bylo-li učiněno doznání, je namístě zkoumat jeho povahu, a zda bylo vzápětí popřeno;
- ▶ (vii) zda šlo o jediný nebo rozhodující důkaz, na němž bylo odsouzení založeno;
- ▶ (viii) zda byla vina stěžovatele vyslovena soudci nebo porotou složenou z právních laiků;
- ▶ (ix) veřejný zájem na stíhání a trestání dané formy trestné činnosti; a
- ▶ (x) jiné procesní záruky obsažené ve vnitrostátním právu a rozhodovací praxi soudů.

Spravedlivý proces

- ▶ spravedlivý soudní proces je zárukou ochrany práv
- ▶ trestní řízení se musí vyrovnat s ústavním požadavkem, aby byla stanovená pravidla pro omezení ZPaS
- ▶ Listina obsahuje právo na spravedlivý soudní proces ve své hlavě páté
- ▶ zásady vytvářející vymezení právního státu
- ▶ trestní řízení představuje vymezený úsek činnosti státu, kde stát plní svou funkci ochrany veřejného pořádku a garance ZPaS občanů
- ▶ pojem spravedlivý proces není ústavně definován. Vyvozujeme ho ze zásad, že každý má právo domáhat se svého práva u nezávislého soudu a že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanová zákon
- ▶ právo na spravedlivý proces přísluší i PO

Spravedlivý proces - limity zásahu

- ▶ ⇒ PRÁVA NEOMEZITELNÁ (právo na život, právo nebýt mučen, právo nebýt zbaven svobody, právo nebýt držen v otroctví nebo nevolnictví, právo nebýt zbaven svobody pro neschopnost dostát smluvnímu závazku,...)
 - ▶ ⇒ PRÁVA PODMÍNĚNÁ (s ohledem na ochranu práv druhých, či veřejného pořádku je lze omezit stanoveným způsobem)
 - ▶ ⇒ MINIMÁLNÍ PRÁVA (zajišťují postavení osoby v trestním řízení)
 - základní práva mohou být limitována zákonem, tak samo je ale zákonodárce limitován základními právy
-
- Listina uvádí dvě formy zbavení či omezení osobní svobody, z nichž se prvá týká oblasti trestního práva - zadržení, zatčení a vzetí do vazby a druhá práva občanského - převzetí a držení v ústavní zdravotnické péči bez souhlasu dotčené osoby
 - pro tato opatření musí být splněny přísně stanovené podmínky

Spravedlivý proces

- ▶ Článek 4 Ústavy:

Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

- ▶ Článek 81 Ústavy:

Soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy.

- ▶ Článek 90 Ústavy:

Soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.

Listina

- ▶ 8(2) - Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku(**zásada stíhání pouze ze zákonných důvodů**)
- ▶ 36(1) - Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.
- ▶ Čl. 37 a násl.: právo odepřít výpověď, jestliže by osoba způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké; právo na tlumočníka; presumpce neviny; právo na právní pomoc; právo na zákonného soudce; ne bis in idem; právo odepřít výpověď; právo na obhajobu (materiální i formální); právo na veřejné projednání věci, bez zbytečných průtahů a za přítomnosti obviněného

Čl 6 Úmluvy: Právo na spravedlivý proces

- ▶ Odst. 1 - Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla **spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě** projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. **Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, veřejné musí být i trestní řízení (s určitými výjimkami)**
- ▶ 2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem (**presumpce neviny**).
- ▶ 3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:
 - ▶ a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;
 - ▶ b) mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby;
 - ▶ c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;
 - ▶ d) vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;
 - ▶ e) mít bezplatnou pomoc tlumočníka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

Čl 14 Paktu

- ▶ Oproti Úmluvě explicitně navíc:
 - ▶ Právo být poučen
 - ▶ Zákaz sebeobviňování
 - ▶ Zvláštní přístup k mladistvým
 - ▶ Právo na přezkoumání rozhodnutí o vině vyšším soudem (také protokol č. 7, čl. 2, k Úmluvě)
 - ▶ Ne bis in idem (také protokol č. 7, čl. 4 k Úmluvě)

Základní zásady trestního řízení

- ▶ Právní principy/vůdčí ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení a činnost jejich orgánů
- ▶ Význam:
 - ▶ Poznávací
 - ▶ Interpretační
 - ▶ Aplikační
 - ▶ Normotvorný
 - ▶ Kontrolní (a)ve vztahu k budoucímu zákonodárci; b)v rámci opravného řízení)
- ▶ Neuplatňují se v každém stadiu v plné míře, největší uplatnění nachází v soudním stadiu trestního řízení (rozdělení stran, kontradiktornost)

Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů

- ▶ § 2 odst. 1 TŘ (zásada zákonnosti, neplést s legalitou - § 2 odst. 3 TŘ!)
- ▶ Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon
- ▶ Procesní vyjádření NCSL
- ▶ Nejdůležitější zásada TPP
- ▶ Vyjádřeno například v § 89(3) TŘ, § 160 TŘ

Zásada presumpce neviný

- ▶ § 2 odst. 2 TŘ (čl. 40 odst. 2 L, čl. 6 odst. 2 EÚLP, § 48 odst. 1 LZPEU)
- ▶ Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.
- ▶ Význam ve 3 oblastech:
 - ▶ Dokazování - obviněný není povinen dokazovat svou nevinu, důkazní břemeno leží na OČTŘ, zákaz nucení k sebeobviňování, pasivita nesmí být hodnocena k tíži obviněného
 - ▶ Při rozhodování - in dubio pro reo - skutkově nedokázána vina = dokázaná nevinu
 - ▶ Při zacházení s obviněným - nezáujatě a nestranně

Zásada oficiality

- ▶ § 2 odst. 4 TŘ, „nejtypičtější“
- ▶ Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti.
- ▶ => Jestliže jsou dány podmínky pro určitý postup, OČTŘ tento musí učinit, nemají volnou úvahu
- ▶ Výjimky: např.
 - ▶ rozhodování o nároku poškozeného, o svědečném
 - ▶ souhlas poškozeného s TS - § 163, § 163a TŘ
 - ▶ opravné řízení pouze opravným prostředkem (podmínky)
 - ▶ Řádné OP, Mimořádné OP
- ▶ Projevuje se v oblasti zahájení řízení (zásada legality) a v oblasti dokazování (zásada vyhledávací)

Zásada legality

- ▶ § 2 odst. 3 TŘ
- ▶ Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud **zákon, přímo použitelný předpis EU** nebo **vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána**, nestanoví jinak.
- ▶ Dvě složky: stíhací (iniciační) a akuzační (obžalovací)
- ▶ Zvláštní případ oficiality; **opak legality = oportunita**
- ▶ SZ nesmí stíhat: 1) výsady a imunity dle § 10 TŘ, 2) nepřípustnost TS dle § 11 TŘ, 3) neudělení souhlasu poškozeným dle § 163 TŘ, 4) nepřipouští mezinárodní smlouva
- ▶ SZ nemusí stíhat: 1) neúčelnost dle § 172 odst. 2 TŘ, 2) uplatnění odklonů, 3) dočasné odložení TS

Zásada rychlosti řízení

- ▶ § 2 odst. 4 TŘ
- ▶ Trestní věci musí OČTŘ projednávat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku
- ▶ Obrana - § 157a TŘ
- ▶ Stanovení lhůt (pro nařízení hlavního líčení, trvání vyšetřování, vypracování rozhodnutí, podání odvolání, ...)
- ▶ Zásada rychlosti v užším smyslu (spojena s oficialitou)
- ▶ Zásada rychlosti v širším smyslu (jako právo na projednání věci v přiměřené době)

Zásada přiměřenosti

- ▶ § 2 odst. 4 TŘ
- ▶ Trestní věci projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení
- ▶ Projev zásady stíhání jen ze zákonných důvodů a presumpce nevin
- ▶ Zásada se pak projevuje například v § 67 (vazba jako prostředek *ultima ratio*) nebo v § 158b(2) TŘ (subsidiarita *operativně pátracích prostředků*)

Zásada materiální pravdy

- ▶ § 2 odst. 5 TŘ, zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností
- ▶ Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.
- ▶ Materiální pravda × formální pravda (sporné civilní řízení)
- ▶ Nelze zjistit objektivní pravdu = jde o požadavek na dosažení jistoty
- ▶ Ze zásady vyplývají požadavky na kvalitu i rozsah dokazování -> důkazní standard se zvyšuje
- ▶ Výjimka - dohoda o vině a trestu, nesporné skutečnosti, prohlášení viny

Zásada materiální pravdy

- ▶ skutkový stav, respektive rozsah pochybností v rámci trestního řízení, je závislý od jednotlivých jeho stadií , srov:
 - ▶ § 158/3 TŘ - prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (zahájení úkonů trestního řízení)
 - ▶ § 160/1 TŘ - nasvědčují-li odůvodněné a zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala konkrétní osoba (usnesení o zahájení trestního stíhání)
 - ▶ § 172/1 TŘ - je-li nepochybné, skutek není, není prokázáno, je nepřípustné (zastavení trestního stíhání)
 - ▶ § 176 TŘ - jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud (podání obžaloby)
 - ▶ rozhodování soudu - in dubio pro reo (srov. § 225 tr. řádu - zprošťující rozsudek)

Zásada vyhledávací

- ▶ § 2 odst. 5 TŘ, konkretizace zásady oficiality v dokazování
- ▶ Orgány činné v trestním řízení jsou povinny zjišťovat právně relevantní skutečnosti a vyhledat o nich důkazy i bez návrhu stran
- ▶ TŘ počítá se součinností stran (§ 2(5), 33(1), 89(2), 166(1) TŘ)
- ▶ Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit a jeho provedení navrhnout. Se souhlasem soudu mohou strany důkaz také provést (§ 215 TŘ)
- ▶ Konečná zodpovědnost za stav dokazování leží na soudu (§ 2 odst. 5 alinea ultima)
- ▶ Vznášeny připomínky proti možnosti soudu vstupovat do dokazování (navrhováno: formální důkazní břemeno SZ)

Zásada volného hodnocení důkazů

- ▶ § 2 odst. 6 TŘ, někdy - zásada „materiálního“ HD
- ▶ Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.
- ▶ Obecně: neexistují formální kritéria pro hodnocení důkazů, zkoumáme: závažnost, zákonnost a pravdivost důkazů
- ▶ Opak - legální(zákonná) teorie důkazní - zásada „formálního“ HD
- ▶ Nesmí docházet k libovůli - hodnocení nutno popsat v odůvodnění rozhodnutí (+ možnost přezkumu)
- ▶ Problematika opomenutých důkazů

Opomenutý důkaz

- Takzvané opomenuté důkazy, tedy důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud bez adekvátního odůvodnění nezabýval, proto téměř vždy založí nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí, ale současně též jeho protiústavnost. Ze zmíněných zásad však na druhé straně nikterak nevyplývá povinnost soudu provést všechny důkazy, které účastník navrhl. Je to obecný soud, který je povinen a současně oprávněn zvažovat, v jaké fázi řízení které důkazy je třeba provést, zda a nakolik je potřeba dosavadní stav dokazování doplnit a zda je určitý důkazní prostředek způsobilý prokázat tvrzenou skutečnost

Opomenutý důkaz

- ▶ Neakceptování důkazního návrhu obviněného či obžalovaného lze dle ustálené judikatury Ústavního soudu co do věcného obsahu odůvodnění ústavně konformním způsobem podložit **toliko třemi důvody**.
- ▶ První představuje argument, dle něhož **tvrzená skutečnost, k jejímuž ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, nemá relevantní souvislost s předmětem řízení,**
- ▶ druhým je argument, dle kterého **navržený důkaz není s to ani ověřit, ani vyvrátit tvrzenou skutečnost, čili ve vazbě na toto tvrzení nedisponuje potřebnou vypovídací hodnotou,** a
- ▶ třetím je **nadbytečnost důkazu, tj. argument, dle něhož určité tvrzení, k jehož ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, bylo již v dosavadním řízení bez důvodných pochybností (s praktickou jistotou) ověřeno nebo vyvráceno**

Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů

- ▶ 2 odst. 7 TŘ
- ▶ Všechny orgány činné v trestním řízení spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a využívají jejich výchovného působení.
- ▶ Nemá praktický význam - činnost veřejnoprávní instituce - Probační a mediační služby

Zásada obžalovací

- ▶ 2 odst. 8 TŘ, tzv. akuzační princip
- ▶ **Podstata:** rozdělení procesních funkcí mezi obžalobu, obhajobu a soud
- ▶ **Opak:** inkviziční proces (koncentrace procesních funkcí)
- ▶ Státní zástupce je v řízení před soudem povinen dokazovat vinu obžalovaného (§ 2 odst. 5 TŘ).
- ▶ Kontradiktornost, rovnost zbraní
- ▶ Uplatňuje se až v řízení před soudem na podkladě podání obžaloby/návrhu na potrestání/schválení dohody po vině a trestu

Zásada veřejnosti

- ▶ 2 odst. 10 TŘ
- ▶ Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto nebo zvláštním zákoně.
- ▶ Působení na veřejnost, zajištění kontroly rozhodování
- ▶ Proti tzv. „kabinetní justici“
- ▶ Přípravné řízení neveřejné
- ▶ Možnost vyloučení veřejnosti/jednotlivých osob za stanovených podmínek (§ 201 TŘ), rozsudek se vyhláší **vždy veřejně**

Zásada ústnosti a bezprostřednosti

- ▶ Ústnost (odst. 11) - soud rozhoduje na základě ústního přednesu stran a ústně provedených důkazů (v případě svědků, znalců a obviněného)
- ▶ V inkvizičním řízení zásada písemnosti
- ▶ Výjimky: (§ 207(2), § 211 (5),(6) TŘ, trestní příkaz, ...)
- ▶ Bezprostřednost (odst. 12) - soud smí přihlédnout jen k těm důkazům, které byly při jednání provedeny.
- ▶ Soud se musí seznámit se všemi důkazy potřebnými pro rozhodnutí
- ▶ Ze zásady bezprostřednosti vyplývají požadavky na:
- ▶ Nezměnitelnost složení soudu (§197, 219(3) TŘ) x náhradní soudce
- ▶ Nepřerušitelnost soudního jednání - institut odročení
- ▶ Čerpání důkazů od nejpůvodnějšího (primárního) zdroje

Zásada zajištění práva na obhajobu

- ▶ § 2 odst. 13 TŘ
- ▶ Obhajoba materiální - právo hájit se sám
 - ▶ Právo účastnit se projednávání věci před soudem
 - ▶ Právo vyjadřovat se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu, a důkazům o nich
 - ▶ Právo uvádět okolnosti a důkazy ke své obhajobě
 - ▶ Právo činit návrhy a podávat stížnosti
 - ▶ Právo vyhledat, předložit a navrhnout provedené důkazy
 - ▶ Právo podávat opravné prostředky
- ▶ Obhajoby formální - právo mít obhájce a radit se s ním o způsobu obhajoby
- ▶ Právo požadovat od OČTŘ, aby objasňovaly se stejnou pečlivostí také všechny okolnosti svědčící ve prospěch obviněného a prováděly v tomto směru důkazy i bez návrhu
- ▶ § 2 odst. 14 TŘ - právo každého používat před OČTŘ svého mateřského jazyka/jazyka, který ovládá (viz § 27 TŘ)

Zásada zvláštního šetrného přístupu k poškozenému

- ▶ § 2 odst. 15 TŘ
- ▶ Nově od přijetí zákona č. 45/2013, o obětech trestných činů
- ▶ Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků; řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.

Zvláštní zásady dle ZSVVM

- ▶ a) zásada specifického přístupu k projednávání trestních věcí mladistvých (§ 3/4 ZSVVM)
 - ▶ cílem obnovit narušené sociální a právní vztahy - princip restorativní justice
- ▶ b) zásada spolupráce s orgánem sociálněprávní ochrany dětí (§ 3/4 ZSVVM)
- ▶ c) zásada ochrany soukromí a osobnosti mladistvého (§ 3/5 ZSVVM)
- ▶ d) zásada rychlosti řízení (§ 3/6 ZSVVM)
 - ▶ stanovené některé speciální lhůty (např. pro trvání vazby)
- ▶ e) zásada uspokojení zájmů poškozeného (§ 3/7 ZSVVM)
- ▶ f) zásada zvláštní průpravy pro zacházení s mládeží

Opravné řízení

► Trojí účel

- **Všeobecný** - zvyšuje a rozmnožuje záruky uplatnění zásady materiální pravdy v trestním řízení + ochrana osob před možnými následky nesprávných rozhodnutí
- **Bezprostřední** - náprava konkrétního nesprávného rozhodnutí v zájmu účastníků trestního řízení (odvolání - čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP)
- **Širší** - zajišťování správného a jednotného výkladu zákona, jakož i zkvalitňování práce OČTŘ (stanoviska NS)

► Opravné prostředky

- **Řádné** - stížnost, odvolání, odpor (proti nepravomocnému)
- **Mimořádné** - dovolání, stížnost pro porušení zákona, návrh na obnovu řízení

► Další prostředky nápravy

- Kasační oprávnění státního zástupce (§ 174a), ústavní stížnost FO/PO